

„Největším problémem při opravě mohelnické věže byl neustálý vítr,“ říká stavbyvedoucí Radek Filák z firmy H & B delta s.r.o. ze Vsetína

Jak byste vlastními slovy představil firmu, která rekonstruovala nejviditelnější dominantu v regionu, tedy městskou věž na Kostelním náměstí.

Jsme firma s 24letou tradicí, která se zabývá obdobnými akcemi památkového charakteru, a máme takových akcí za sebou desítky a nebál bych se říci, že i stovky. Jsme firma, která se zabývá rekonstrukcemi hlavně památkově chráněných objektů, dokonce v současné době děláme rekonstrukci na zámku v nedalekém Šternberku, nebo zámku v Náměšti na Hané, či Velkých Losinách, můžete nás taky vidět na radnici v Prostějově.

Nějaká významná stavba už byla v minulosti?

Pochopitelně, byla to například obnova fasády a exteriéru na bazilice ve Velehradě nebo střechy a věž na arcibiskupském paláci v Olomouci, v současné době probíhají i opravy na střechách a fasádě Stavovského divadla v Praze. Co se týká věží jako takových, tak před čtyřmi lety jsme dělali kompletně celou novou věž ve Slatinicích u Olomouce, kterou jsme kompletně celou snesli dolů, na zemi udělali novou tesařskou konstrukci, kterou jsme pak celou jeřábem zvedli zpátky nahoru a nahoře pak opláštili. Podobnou věž, jako máte tady v Mohelnici, jsme před devíti lety dělali v Karviné - Fryštátě, která byla asi o šest metrů nižší, takže jak vidíte, zkušenosti s podobnými stavbami, jako jsme dělali tady u vás, jsou podle mého názoru velké.

Karvinská věž je o šest metrů nižší než ta naše v Mohelnici, takže jak se nám vysoko týčí do nebes?

Vodorovný prvek kříže je ve výšce necelých 74 metrů.

V jakých výškách jste doposud pracovali?

Vypomáhali jsme i na věžích dómu v Olomouci, ale mohu říci, že tady v Mohelnici to byla pro nás jedna z nejvyšších věží.

Všichni obyvatelé stavbu se zájmem sledovali, a tím i práci vašich lidí, nejsou to tak trochu tesaři – horolezci?

V okamžiku, kdy se na věž postaví lešení, které je zasítované, zabezpečené, tak se dá říci, že z hlediska bezpečnosti práce je to standardní pracovní prostor. Je sice stísněný, protože na jakékoli zpracovávaný materiál a manipulaci s ním je tam velmi málo místa. Rozdíl je zejména v opracování materiálu, není to totiž jako na rodinném domku, kde si tesař vše v uvozovkách připraví na zemi kde má spoustu místa a potom vyzvedne, na věži se musí vše dopasovávat na místě. Tady se pracovalo přímo na konstrukci, kde se vyměňovala část prvků krovu. Ta věž není po tesařské stránce udělána nová, je poupravená, vyztužená, takže my jsme se přizpůsobovali těm konstrukcím, které tam zůstávají, a tím předáváme odkaz našich předků těm, co tady budou po nás.

Můžete tedy říci, z kolika procent se dřevěná konstrukce věže změnila, tedy kolik se toho materiálu tam muselo v rámci oprav vyměnit.

Pokud mám popsat to, co se tam vyměnilo, tak to byly především spodní nosné prahy, na kterých celá střecha věže stojí. Právě tyto původní trámy, které stály přímo na zdivu věže, byly hodně špatné, hodně degradované. Dále potom věž dostala, myslím před pěti nebo šesti lety, zásah v podobě ocelové konstrukce, kterou se předpokládalo, že se ta věž vyztuží. Což z hlediska památkové péče nebylo přípustné, a tak se nyní tato hromada oceli demontovala a celá se snesla dolů. Místo této oceli bylo provedeno dřevěné ztužení takzvanými ondřejskými kříži. Tím byla zachována maximální autenticita původní konstrukce krovu.

Říkalo se, že naše věž byla tak trochu šikmá, jaký je stav nyní?

Byla a tak i zůstane, s tou šikmostí vzhledem k její velikosti nejsme bohužel schopni nic moc udělat, to by se musela zhotovit nová. Její zešíkmení bylo už zřejmě od dob jejího původního postavení, kdy při tak velké výšce došlo k průhybu nosných nárožních krokví. Posléze v důsledku dlouhodobého porvyvu větrů a tím, jak je vysoká, se půdorysně šroubovitě stočila. A jak se postupně šroubovitě stáče-

la, tak se mírně naklonila na jednu stranu. Jak jsem již uvedl, pokud bychom měli tuto odchylku srovnat, museli bychom celou dřevěnou konstrukci věže rozebrat, snést dolů a postavit ji jako novou.

Můžete blíže vysvětlit tuto deformaci věže?

Tato deformace je způsobena povětrnostními podmínkami, které nahoře panují. Silným namáháním větru, který působí na konstrukci věže, došlo k její postupné deformaci. Pro objasnění, na věži v Mohelnici jsme pracovali tři měsíce a za tu dobu jsme zažili jen málo dnů, kdy bylo nahoře bezvětří. Ta konstrukce je neskutečně namáhána a dále pak nejdelší nosné prvky, které se táhnou od kříže až po okap v délce sedmadvaceti metrů, se na takové délce a za takových podmínek deformují. Takže potom s povětrnostními vlivy cvičí s těmi prvky i vlastní váha dřeva a při jeho sesychání i deformace, které jsou s tím spojené.

Pokud je okem patrná odchylka věže, kolik to dělá v nějaké měrné jednotce.

Půdorysně je věž pootočená zhruba o 25 stupňů, což je i vidět na kříži, který je nahoře. Kříž by měl být orientovaný směrem východ – západ, nyní je lehce pootočený do směru severozápad - jihovýchod. Pokud mám popsat nahnutí věže, tak na počátku rekonstrukce to bylo kolem 80 centimetrů – myšleno vrchol věže oproti okapu věže, nám se podařilo věž cca o dvacet centimetrů srovnat.

Jaká je nahoře rychlost větru?

Před Velikonocemi tam byla rychlost větru kolem 180 kilometrů za hodinu a za takových podmínek se nesmí pracovat, jinak řečeno, pokud je v takové výšce rychlost přes 20 metrů za vteřinu, práce se pozastaví. Pracuje se uvnitř nebo dole se připravuje materiál.

Může takovou práci dělat kdokoli?

Lidé pracující v takových podmínkách jsou podrobeni lékařské prohlídce pro práce ve výškách. Lékař se svým posudkem zavazuje, že mohou v takových výškách pracovat, že netrpí závratěmi, srdečními nevolnostmi, poruchami nervové soustavy a podobně. Dalo by se říci, musí mít perfektní zdravotní stav. Nemůže tam pustit třeba cukrovkáře, kterému by se tam nahoře udělalo nevolno, protože tam nahoře by mu horko těžko mohl někdo pomoci. Pokud jde o bezpečnost práce, tak když řemeslník pracuje na lešení – což je kolektivní jištění proti pádu, které je opatřeno sítí, nemusí být jištěný. Ovšem když byla věž odkryta, vznikla ve vnitřním prostoru dvacetipětimetrová „jáma“, takže se samozřejmě museli jistit lany a postrojili ke konstrukci lešení.

Zřejmě asi řada občanů očekávala zásadní opravu, tedy pokud jste popsal ten stav odchylek, který se příliš nezměnil, nebylo by lepší podle vás tu věž rozebrat, snést a postavit znovu tak, aby byla svislá a správně natočená?

Já tuto práci dělám čtrnáct let, takže těmito památkami jsem tak trochu deformovaný. Myslím si, že je dobře tak, jak to je. Předkové nám zanechali nějaký odkaz v podobě své práce a svého umění s odkazem budoucím generacím a v tomto duchu k tomu přistupují i naši řemeslníci, kdy je pro ně čest něco takového provádět. Toto není konstrukce krátkodobého charakteru jako například rodinný domek, kdy po nástupu další generace si ho tato generace přepracuje k obrazu svému, tady tato věž v této podobě bude stát minimálně dalších sto let, ne-li déle.

Kde vlastně byly schovány ony schránky, ve kterých nám naši předkové nechali odkaz?

Ty jsou schované téměř nahoře. Pod křížem je tzv. makovice, tedy taková baň a v ní jsou schované. Toto je prakticky na všech věžích.

Už jste se o tom zásadním viditelném prvku na vrcholu věže několikrát zmínil, tedy o kříži, takže by mě zajímalo, jak je vlastně vysoký.

Od makovice po vršek má 220 centimetrů a rozpětí kříže je myslím 120 centimetrů. Jinak ona makovice má průměr okolo 50 centimetrů.

Jak tam vlastně ta makovice s křížem drží?

Nahoře končí svislý prvek, který prochází větší částí výšky věže tzv. hrotnice. Do ní jsou vzepřeny pod křížem všechny krokve a na samotném jejím konci je vynešen jak ten kříž, tak i ta makovice. Jedná se o profilový trám 25 x 25 centimetrů dlouhý asi 14 metrů.

Jaké bylo používáno dřevo na rekonstrukci?

Tam se především vycházelo z toho, co bylo zjištěno při průzkumech a co bylo prvotně použito, protože památkáři se snaží v maximální míře zachovat charakter, tvar a vlastnosti toho materiálu, který byl použit. To znamená stejný typ dřeva, jeho tvaru, profilu a popřípadě zachovat i konstrukci, která tam původně byla s použitím původních tesařských spojů. Samozřejmě jak jsem již uvedl, na věži došlo k jejímu celoprostorovému vyztužení tzv. ondřejskými kříži, které tam chyběly a díky kterým docházelo k pootáčení a deformaci konstrukce věže. Nyní je to dle návrhu pana statika těmito kříži zaaretováno a nemělo by k dalším deformacím docházet. Co se týká vaší otázky, tak věž je provedena z pětadevadesáti procent ze smrkového dřeva a již zmiňované nosné prahy v nejnižší části konstrukce střechy věže, které jsou vetknuty do zdiva, tak ty jsou ze dřeva dubového.

Kolik dřeva pak bylo spotřebováno?

Co se týká dřeva, tak tam bylo 21 kubiků hranolového řeziva a 11 kubiků deskového řeziva.

Dnes nám střecha svítí do dálky díky nové měděné krytině, tohoto materiálu bylo zapotřebí asi kolik.

Necelých 3,5 tuny mědi. Ta bude ještě nějaký čas na věži zářit, ale během několika málo měsíců začne „zhasínat“, potom zhnědne a postupem času zezelená, ale toho už se asi nikdo z nás nedočká.

Uvedl jste, že jste tady zažili jen málo dnů, kdy nefoukal vítr, takže taková spíše zvědavá otázka, hýbe se to lešení tam nahoře?

To víte, že ano a nejen to... Hlavně žaludek. Samozřejmě, hýbe se to lešení, ale i ta věž. Ono to tak trochu mate, člověk se tam navrchu chytne na kymácejícím se lešení kříže, a když ho držíte v ruce, tak zjistíte, že se hýbe i ten kříž. Jak říkám, hýbe se věž pro svoji délku a s ním i to lešení, které není nijak kotvené, je jen vzepřené mezi sebou. Ano, hýbalo se to tam.

Když už jsme u lešení, na které vzhlíželo s respektem celé město, jakým způsobem na věž bylo vůbec technicky uchyceno?

Bylo zakotveno do zdiva, takže v té spodní části je lešení zakončováno a prošroubováno skrze 120 centimetrů široké zdi věže a šesšroubováno vysokopevnostními závitovými tyčemi.

Jak pak velké množství lešení jste museli na věž nainstalovat?

Asi na kusy vám to neřeknu, ale pokud se bavíme o hmotnosti, bylo to okolo 16 tun lešení, které se tam muselo dopravit.

Kolik jste na tuto rekonstrukci měli času?

Začali jsme na počátku března a v závěru května jsme skončili.

Co na této rekonstrukci bylo nejhorší?

Jednoznačně vítr... S tím větrem jsme jednoznačně bojovali, měli jsme tam asi čtyřikrát atypický jeřáb, jehož provoz je velmi drahý a objednávali jsme ho tak, aby to bylo vůbec možné ho použít. Musel být rádně zajištěný, a přesto vítr nahoře s tím vysunutým ramenem dělal neuvěřitelné problémy a jeho použití bylo někdy sporné. Někdy si připadám jako hydrometeorolog, protože na první stránce v aplikaci svého mobilu mám, jaké bude počasí a podle toho plánuji práci pro řemeslníky a mechanizaci. Vše musí totiž odpovídat bezpečnosti práce.

A co bylo na práci nejhezčí?

Tak když je pěkné počasí a bezvětří, je tady krásný rozhled. Jinak pěkná děvčata na náměstí, jsme přece na Moravě, tady máme hezké holky. Ale když se ta ranní mlha roztrhla, ukáže se velmi vzdálený obzor, kdy na jedné straně vidíte zámek v Úsově, na druhé hrad Bouzov a na další hrad Mírov, je to nádhera tam nahoře.

Popsal jste množství materiálu, takže kolik se na věži podílelo řemeslníků?

Byli to čtyři tesaři, šest klempířů, nějaké drobné elektro práce - tři elektrikáři, čtyři stolaři-okenáři a pět zedníků. A abych nezapomněl k tomu osm lešenářů, dva montéři výtahu, obsluha jeřábu A spousta nervů.

Co na věži dělali elektrikáři?

Tak věž je přizemněná hromosvody k uzemnění a dále pak má dojít ke zpřístupnění věže, takže ve všech patrech bylo zapotřebí provést sanaci elektroinstalace, která se musela zednický zapravit. Navíc kdo jste znali věž, tak se zprovoznilo i nejvyšší patro novým schodištěm, odkud má vzniknout přes okýnka pod střechou vyhlídka na vaše město a široké okolí. Elektrikář musel zhotovit kompletní osvětlení a bezpečnostní prvky v případě evakuace z věže.

Řemeslníci museli každý den šplhat po žebříkách nahoru?

Do nejvyšší zděné úrovně věže byl umístěn osobonákladní výtah o nosnosti do 500 kg, takže tady to nebyl problém, po obvodu dřevěné věže se muselo dostávat pomocí žebříků v lešení. Pokud jde o stavební materiál, ten byl dopravován stejným způsobem, nadměrné kusy pak již zmíněných speciálním jeřábem. Kusy do těch 100 kg se dopravovaly ručně, bylo to pak také ztíženo malým manipulačním prostorem. Pochopitelně, byly nahoře ještě malé elektrické navijáky, kde si řemeslníci takto ještě vypomáhali. Je to těžká a namáhavá práce a musíte neustále jedním okem sledovat, kam šlápnete, protože jakmile šlápnete vedle, tak to hodně bolí a když to bolí, je to ještě dobré.

Bylo možné se tam dostat, jak se říká, pro diváka?

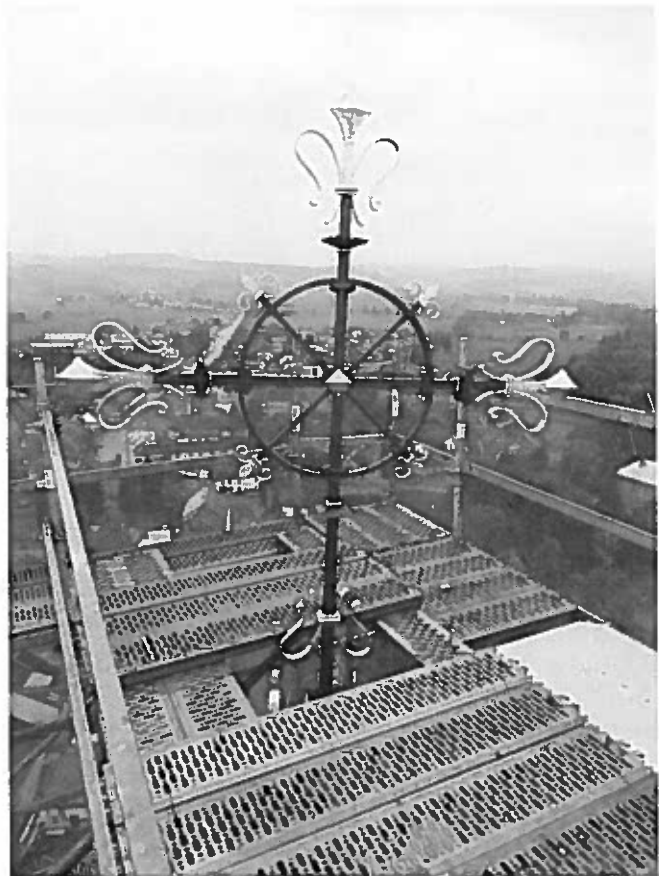
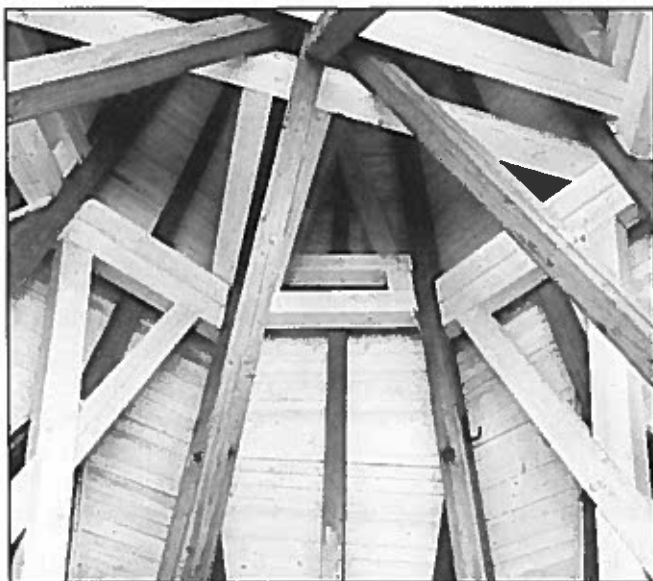
Ne, v žádném případě. Ty podmínky bezpečnosti byly velice přísné a ten, kdo tam šel, musel mít potvrzení, že je proškolen pro práci ve výškách, že zná způsoby, jak se tam má pohybovat, jistit a uvázat k lanu a musel předložit zdravotní způsobilost pro práci ve výškách.

A kdo tam dával ty schránky?

Obsah si zajišťovali pracovníci památkové péče, schránky zapá-jeli naši klempíři a do makovice to vložil restaurátor, který makovici opravoval a poté zlatil. Muselo to být pečlivě provedeno, aby se ty dokumenty za ta desetiletí nezničily vlhkem a vodou.

Skutečné zlato?

Ano, čtyřnadvacetikarátové plátkové zlato.

Jak se vlastně vysoko dostane budoucí návštěvník?

Až nahoru, pod střechu, kdy nad hlavou uvidíte spletnost krovu v konstrukci věže.

No a jak se dá dostat ještě výše, je to možné?

Ale jistě, v rámci údržby to lze ještě výše, kde je možný výstup na plášť věže pro horolezce pro případnou údržbu.

Naši pozorní občané si všimli, že za jedné noci se v konstrukci věže objevovala světélka, vy jste pracovali i v noci?

Mělo to návaznost na zmíněný jeřáb. Muselo se to všechno nachystat, protože sazba hodinové práce takového jeřábu byly 4 tisíce korun na hodinu a 12 tisíc za přepravu, takže jsme museli, jak se říká, „máknout“, aby to vše bylo připravené a klaplo to. Takový speciální jeřáb musíte objednávat se čtrnáctidenním předstihem.

Asi jste museli být pod neustálým dozorem inspektorů bezpečnosti práce, takže byl vás zkontrolovat až nahoře, u kříže?

To víte, že jsme byli hlídáni, i já odpovídám za bezpečnost lidí pracujících na stavbě a jsem rád, že jsou i jiné oči, které vidí věci tak trochu jinak než stavbyvedoucí. Každý názor se při takovéto práci cení, zhodnocuje a případně využije.

Kolik mohlo současně lidí pracovat na lešení, když to bylo tak přísné, a na druhé straně, časově náročné.

Bylo povolené zatížení 200 kg na metr čtvereční lešení, takže tady nešlo ani tak o počet řemeslníků, ale spíše o to, aby se tam vůbec vlezli. Ono se to nezdá, ale byl tam poměrně stísněný prostor pro práci a manipulaci, takže když tam bylo 8 nebo 9 lidí, úplně to stačilo, aby si tam nepřekáželi. Z dálky to vypadalo mohutně, ale pokud byste byl na místě, byl byste překvapen, jak málo tam bylo místa.

A jaké dílo vás čeká po Mohelnici?

Přesunujeme se do Kutné Hory, kde opravujeme areál Vlašského Dvora, což je památka UNESCO, a pak u nás doma, ve Vsetíně, máme opravovat sportovní halu, což je zase úplně něco jiného.

Děkuji za rozhovor.

Martin Vaňourek